

چگونه ذهن کودک رشد می کند؟

تألیف

دیوید کوهن

ترجمه

دکتر علی اکبر ارجمندنیا (عضو هیأت علمی دانشگاه تهران)

ابوالفضل فیروزمنش

فاطمه روشن روان

شماره مسلسل ۹۸۸۶

شماره انتشار ۴۰۴۲

انتشارات دانشگاه تهران

Cohen, David	: کوهن، دیوید، ۱۹۴۶-م.	سرشناسه
	: چگونه ذهن کودک رشد می کند؟ مؤلف دیوید کوهن؛ ترجمه علی اکبر	عنوان و نام پدیدآور
	ارجمندینیا، ابوالفضل فیروزممنش، فاطمه روشن روان.	مشخصات نشر
	: تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۷.	مشخصات ظاهری
	: ک، ۲۰۲ص: مصور، جدول.	فروست
	: انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۴۰۴۲.	شابک
	: 978-964-03-7328-6	وضعیت فهرست نویسی
	: فیبا	یادداشت
How The Child's Mind Develops, 2013	: عنوان اصلی:	یادداشت
	: کتابنامه	موضوع
	: شناخت در کودکان	موضوع
	: شناخت در نوزادان	موضوع
	: شناخت در نوجوانان	موضوع
	: ارجمندینیا، علی اکبر، ۱۳۵۴- مترجم	شناسه افزوده
	: Arjmandnia, Ali Akbar	شناسه افزوده
	: فیروزممنش، ابوالفضل، ۱۳۶۸- مترجم	شناسه افزوده
	: روشن روان، فاطمه، ۱۳۷۱- مترجم	شناسه افزوده
	: دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات	شناسه افزوده
	: BF ۷۲۳/ش۹ک۹ ۱۳۹۸	رده بندی کنگره
	: ۱۵۵/۴۱۳	رده بندی دیویی
	: ۵۵۴۱۱۷۳	شماره کتابشناسی ملی

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ ها، سایت ها، مجله ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.
(این کتاب با کاغذ حمایتی به چاپ رسیده است.)

عنوان: چگونه ذهن کودک رشد می کند؟

تألیف: دیوید کوهن

ترجمه: دکتر علی اکبر ارجمندینیا- ابوالفضل فیروزممنش - فاطمه روشن روان

ویرایش ادبی: سپیده رمضان نژاد

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مترجمان است»

بها: ۲۷۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرش می مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

ز	معرفی کتاب.....
ش	پیشگفتار مترجمان.....
ض	مقدمه.....
۱	فصل اول: مغز در حال رشد.....
۲	موضوعات غیر کلامی.....
۳	آناتومی مغز.....
۴	لوب‌های مغز.....
۴	مراحل رشد مغز.....
۶	رشد مغز.....
۷	برقراری ارتباط.....
۷	مسئله اندازه.....
۸	مطالعه موردی: چه میزان مغز نیاز دارید؟.....
۹	روش‌های مطالعه رشد مغزی.....
۱۱	لحظات کلیدی در رشد کودک و رشد مغز.....
۱۴	تغییر اساسی.....
۱۵	تغییرات عصبی.....
۱۵	دوره‌های بحرانی.....
۱۶	مطالعه موردی: کودکان گرسنگ.....
۱۷	کودک چه نوع کامپیوتری است؟.....
۲۱	طبیعت در مقابل تربیت: کمی تاریخچه.....
۲۲	مغزهای خرچنگ.....
۲۳	روان‌شناسی تکاملی.....
۲۴	نتیجه‌گیری.....
۲۴	موضوعاتی برای فکر کردن.....

۲۴	مطالعات بیشتر .....
۲۵	فصل دوم: کودک منطقی: نظریه رشد شناختی پیاژه .....
۲۵	مقدمه .....
۲۶	دانش آموز منطقی .....
۲۷	تمرین خویشتن‌نگری .....
۲۸	استخرهای اندیشه .....
۲۹	قیاس و تضاد: پیاژه به‌عنوان مشاهده‌گر و فروید به‌عنوان شنونده .....
۳۰	چهار دوره اصلی رشد فکری .....
۳۰	اکتساب طرح‌واره .....
۳۱	تفکر دارای تفاوت کیفی .....
۳۲	مراحل ثابت نیستند، اما توالی آنها استوار است .....
۳۲	مرحله حسی حرکتی: تقریباً از بدو تولد تا دوسالگی .....
۳۳	مشاهدات کودکان .....
۳۳	حقیقت درباره اشیا .....
۳۵	کودک یاد می‌گیرد صحبت کند .....
۳۶	مرحله پیش‌عملیاتی: از سن تقریبی دو تا هفت سال .....
۳۷	عملیات عینی (۷ تا ۱۱ سال) .....
۳۸	داستان هشت بطری .....
۳۸	عملیات صوری (دوازده‌سالگی به بالا) .....
۳۹	انتقادات .....
۴۱	تمرینات والدین .....
۴۲	آزمایش‌هایی که ضد نظریه هستند .....
۴۲	نوزادان و توپ .....
۴۲	هوگز و عروسک .....
۴۳	استنتاج‌های متعددی .....
۴۴	شما هرگز قادر به فرار از قیاس نیستید .....
۴۵	نگهدارندگان شیطانی: اثرات آزمایش‌گر .....
۴۵	نظریه نئوپیاژه‌ای .....

فهرست □ ج

۴۷..... نظریه سیستم‌های پویا.....

۴۸..... نتیجه‌گیری.....

۴۸..... موضوعاتی برای اندیشیدن.....

۴۹..... مطالعه بیشتر.....

فصل سوم: حیوانات اجتماعی‌اند یا خودمحور؟ کاری از لو ویگوتسکی..... ۵۱

۵۱..... مقدمه.....

۵۱..... شغل ویگوتسکی.....

۵۲..... مارکسیسم.....

۵۳..... روسیه استالینی.....

۵۳..... تمرینات خود مشاهده.....

۵۳..... کودک اجتماعی.....

۵۴..... ویگوتسکی مارکسیست و پیازه منطقی: نبرد غول‌های مؤدب.....

۵۵..... تاریخچه موردی: تلاش برای آموزش دادن صحبت کردن به شامپانزه‌ها.....

۵۷..... گفتار خودمحور.....

۵۸..... کودکانی که با خودشان حرف می‌زنند.....

۵۹..... گروه لگز.....

۶۰..... ناحیه رشد مجاور.....

۶۱..... والدین و رشد مجاور.....

۶۱..... بازی.....

۶۲..... مراحل رشد ویگوتسکی.....

۶۳..... انتقادات.....

۶۴..... سبک تفکر.....

فصل چهارم: رشد حس تشخیص خوب و بد..... ۶۵

۶۶..... مجرمان جوان.....

۶۹..... مورد ازدست دادن تپله‌ها؟ پیازه و رشد اخلاقی.....

۷۰..... درک کودکان از عدالت.....

۷۲..... معماهای کولبرگ.....

ح □ چگونه ذهن کودک رشد می‌کند؟

- ۷۵.....نوزادان اخلاقی.....
۷۶.....آیا ریاضی دانان اخلاقی ترند؟.....
۷۷.....دروغ و افشا.....
۷۹.....قصد و نیت فریب دادن.....

فصل پنجم: دیگر مردم و دیگر اذهان..... ۸۱.....

- ۸۳.....انسان‌های اجتماعی.....
۸۴.....هوش هیجانی.....
۸۷.....استفادهٔ کودکان از افعالی که بازتاب حالات ذهنی است.....
۸۸.....تمرین خودمشاهده‌گری.....
۸۸.....کودکان چگونه هیجان‌ات را درک می‌کنند؟.....
۸۹.....تقلید و آگاهی.....
۹۱.....نورون‌های آینه‌ای.....
۹۲.....ذهن خود.....
۹۶.....باورهای غلط.....
۹۸.....دور زدن با خنده.....
۱۰۰.....رشد نظریهٔ دیگر اذهان.....
۱۰۲.....کودکان و انگیزه‌ها.....
۱۰۳.....مطالعهٔ موردی.....
۱۰۵.....نتیجه.....
۱۰۶.....سبک تفکر.....

فصل ششم: رشد حافظه..... ۱۰۷.....

- ۱۰۸.....من شما را به‌شدت به‌سوی یادگیری سوق می‌دهم.....
۱۰۸.....حلزون دریایی هم حافظه دارد.....
۱۰۹.....تعریف حافظه.....
۱۱۰.....تمرین.....
۱۱۱.....فراموشی دوران کودکی: معمای حافظه.....
۱۱۳.....باز هم انواع مختلفی از حافظه.....

فهرست □ خ

۱۱۵	آیا خاطرات از درون رحم مادر آغاز می‌شود؟
۱۱۹	چهره تو؟ به خوبی به خاطر می‌آورم
۱۲۱	در یازده ماهگی
۱۲۲	تمرینات والدین
۱۲۳	حرف زدن درباره خاطرات
۱۲۵	خاطرات تحریف شده و تله‌موش ناموجود
۱۲۶	ضربه خاطرات نوجوانی
۱۲۷	نتایج
۱۲۷	مواد آموزشی

فصل هفتم: سنجش رشد شناختی کودکان

۱۲۹	مقدمه
۱۳۱	انواع آزمون‌های IQ
۱۳۲	سنجش هوش نسبی است
۱۳۳	هوش چیست؟
۱۳۴	تمرین خودنگری
۱۳۴	عامل عمومی هوش
۱۳۵	کودکان باهوش
۱۳۵	آزمون‌های مختلف تفکر
۱۳۵	تشریح آزمون‌های IQ
۱۳۷	نمونه سؤالات IQ
۱۳۷	هوش کلامی
۱۳۷	توانایی عددی
۱۳۷	توانایی فضایی
۱۳۸	IQ چه زمانی آغاز می‌شود؟
۱۳۸	سوگیری فرهنگی
۱۳۸	ابهامات میان فرهنگی
۱۴۰	هوش فقط بیانگر سرعت ذهن است
۱۴۰	انگیزه و شخصیت

۱۴۲	.....	فضیلت و IQ
۱۴۲	.....	تفکر واگرا
۱۴۳	.....	مطالعه موردی: کودکان خلاق لیام هادسون
۱۴۴	.....	چند مغز در خانه هستند؟ مطالعه هاوارد گاردنر
۱۴۵	.....	هوش‌های چندگانه
۱۴۶	.....	مطالعه موردی: کودکان هنرمند مبتلا به اوتیسم
۱۴۶	.....	نتیجه‌گیری
۱۴۷	.....	تمرین خودنگری

فصل هشتم: طبیعت یا تربیت ۱۴۹

۱۴۹	.....	مقدمه
۱۵۰	.....	جدا کردن طبیعت و تربیت
۱۵۲	.....	تمرین پیشرفت - خود تحلیلی
۱۵۲	.....	روش‌های مطالعه طبیعت در مقابل تربیت
۱۵۳	.....	مطالعات بر روی دوقلوها
۱۵۳	.....	مطالعه بر روی کودکانی که به فرزندپذیری پذیرفته شده‌اند
۱۵۳	.....	تغییرات در IQ، به واسطه تجربیات
۱۵۴	.....	حماسه برت
۱۵۶	.....	کاهش تأثیر محیط
۱۵۷	.....	آیا هوش اجتماعی نیز به ارث برده می‌شود؟
۱۵۷	.....	نمره وراثت
۱۵۸	.....	طبقه و نقش والدین
۱۵۹	.....	کلاس و ویتامین‌ها
۱۶۲	.....	پرحرفی روانی و قدرت تفکر
۱۶۲	.....	خودارزیابی
۱۶۲	.....	رمز و راز افزایش IQ
۱۶۳	.....	نیوغ
۱۶۴	.....	تاریخچه موردی: از کشاورز هندی به رئیس دانشکده کمبریج
۱۶۶	.....	شخصیت

۱۶۶	نتیجه‌گیری.....
۱۶۶	مطالعهٔ بیشتر.....
فصل نهم: رشد شناختی در کلاس درس.....	
۱۶۷	خواندن و نوشتن و حساب کردن.....
۱۶۷	مقدمه.....
۱۶۸	افول استانداردها.....
۱۶۸	پیش‌رونده در برابر رسمی.....
۱۷۰	ارزیابی موفقیت.....
۱۷۰	یادگیری خواندن.....
۱۷۱	زود خواندن.....
۱۷۲	واللی، خدایا، گربه تو کلاه در اتوبوس سروصدا می‌کنه.....
۱۷۵	خواندن خودکار.....
۱۷۶	استراتژی‌های هم‌پوشان در املا.....
۱۷۷	یادگیری شمارش و انجام ریاضیات.....
۱۸۰	نظریهٔ جدید.....
۱۸۱	نتیجه‌گیری.....
۱۸۲	موضوع تأمل برانگیز.....
فصل دهم: کودک و اسباب‌بازی‌های قدیمی و کامپیوترها و موبایل‌ها.....	
۱۸۷	بازاریابی برای بچه‌ها.....
۱۸۹	نامه به سانتا.....
۱۹۱	تقلید در تلویزیون.....
۱۹۲	غیرقابل توضیح.....
۱۹۲	در قرن بیست‌ویکم.....
۱۹۵	منابع.....

معرفی کتاب

تلویزیون، کامپیوتر، اینترنت، بازی‌های ویدئویی و فناوری‌های نوین، چه تأثیری بر رشد ذهنی کودکان دارد؟

شناخت، به یادگیری و محیط پیرامون مربوط است یا به وراثت؟

نحوه یادگیری تفکر، ادراک، به‌خاطر سپردن، حرف زدن، استدلال و نفس یادگیری موضوع اصلی علم روان‌شناسی است که منطبق بر تحقیقات نوین ثابتی است. در این کتاب خواندنی، دیوید کوهن به بحث در مورد آخرین مطالعات پرداخته است و تمام مباحثی را که نزدیک به ۱۵۰ سال این موضوع را به‌چالش کشانده‌اند پوشش می‌دهد. او به بررسی کار نوابغی مانند پیاژه و فروید و ویگوتسکی پرداخته و نشان داده است چگونه مسائلی که روان‌شناسان را شیفته خود کرده است، امروزه، به هر کودک در حال رشد مربوط می‌شود.

این کتاب مناسب هر کسی است که با کودکان زندگی و کار می‌کند یا به آنها آموزش می‌دهد. دیوید کوهن به بررسی مسائل اساسی درباره چگونگی یادگیری خواندن و نوشتن کودکان، چگونگی اندازه‌گیری توانایی‌های ذهنی آنها و رشد اخلاقی‌شان می‌پردازد. وی میزان جرم کودک را می‌آزماید و بررسی می‌کند چگونه رسانه‌های مدرن بر رشد ذهنی کودک تأثیر می‌گذارند.

نسخه ویرایش‌شده حاضر، در مورد چگونگی رشد ذهنی کودک، گزارشی کامل و زمینه‌ساز اندیشیدن در خصوص مسائل اصلی رشد کودک است. والدین و متخصصان و دانشجویان آن را مقدمه‌ای ارزشمند خواهند یافت.

دیوید کوهن یک روان‌شناس و فیلم‌ساز و عضو انجمن سلطنتی پزشکی است. فیلم وی در مورد قتل سوهام، با عنوان *وقتی هالی مفقود می‌شود*، نامزد دریافت جایزه «بافتا» شده بود.

پیشگفتار مترجمان

مفهوم ذهن و شناخت در کودکان از موضوعات جالب و جذاب نزد بسیاری از روان‌شناسان، در بیش از یکصد سال گذشته، بوده است. بزرگانی همچون پیازه و ویگوتسکی و کولبرگ و بسیاری از افراد مؤثر دیگر، در این حوزه، قلم‌فرسایی و نظریه‌پردازی کرده‌اند و هریک دریچه‌ای به این حوزه از علم گشوده‌اند. پیرو پیشرفت‌ها و ابداعات این دانشمندان، محققان بعد از آنها نیز کنجکاوانه و مشتاقانه این مسیر را دنبال کرده‌اند. این اشتیاق از اهمیت موضوع نشئت می‌گیرد. کودک، از زمانی که درکی از خود پیدا می‌کند، فعالیت ذهنی را نیز شروع می‌کند و سازگاری‌اش با محیط و دنیای پیرامونش وابسته به همین فعالیت ذهنی و تعادلی ایجادشده بین داده‌های درونی و بیرونی خود است. موضوعی که پیازه آن را، با درون‌سازی و برون‌سازی، توضیح می‌دهد.

تحولات علم در حوزه‌های دیگر و تغییرات اجتماعی از دیگر عواملی است که حداقل روان‌شناسان و محققان را، در سال‌های اخیر، به ذهن و شناخت و حافظه متمایل می‌کند. برای مثال، پیشرفت‌های علمی در حوزه رایانه، مطالعات مربوط به حافظه را متأثر کرده است. شکل‌گیری تئوری‌هایی چون حافظه فعال از جانب آلن بدلی^۱ (۱۹۷۴، ۲۰۰۰) به‌شدت به توسعه فناوری رایانه‌محور وابسته بوده است. به‌کارگیری واژه‌هایی چون لوح و لوپ و پد و سیستم‌عامل در نظریه او گواه این ادعاست. او، در مفهوم‌سازی‌ای که از حافظه فعال ارائه می‌کند، همراه با اتفاقات حوزه رایانه، بر مفهوم پردازش تأکید ویژه می‌کند؛ مفهومی که حداقل، در نظریه‌های حافظه تا آن زمان، مرسوم نبود.

بازی‌های رایانه‌ای برخط و غیربرخط نیز از خلاقیت ذهن بشر بر پهنای دنیای رایانه نشئت می‌گیرد. اکنون، کمتر کودکی را می‌توان یافت که با این بازی‌ها آشنایی نداشته باشد و یا بخش قابل‌توجهی از وقت خود را به این بازی‌ها اختصاص ندهد. صرف‌نظر از عوارض استفاده طولانی‌مدت از این بازی‌ها، که همواره در بسته هشدارهای روان‌شناسان و دغدغه‌مندان حوزه کودک و نوجوان جایی دارد، تأثیر آن بر رشد و تحول ذهن و فعالیت‌های ذهنی و شناختی کودکان موضوعی جدی و قابل‌بحث و جالب است.

یکی دیگر از عواملی که باعث شده است حوزه مطالعات ذهن و شناخت، تا این اندازه، طرفدار داشته باشد ارتباطی است که این مباحث با یادگیری کودکان در کلاس درس دارد. کلاس درس موقعیتی است که کودکان از آن گریزی ندارند و به‌تبع آن، والدین را نیز به‌سختی درگیر می‌کند. والدینی که کودک تیزهوش دارند به فکر بهره‌گیری از هوش سرشار فرزند خود در مدرسه و جامعه هستند و والدینی که کودکی با مشکلات هوشی دارند در فکر توانمند کردن فرزند خود در مواجهه با تکالیف درسی‌اند. از این‌رو،

ص □ چگونه ذهن کودک رشد می‌کند؟

همه مردم، مستقیم و غیرمستقیم، با مفاهیم ذهن و شناخت رابطه دارند. پیشرفت‌های فناوری مورد استفاده در محیط کلاس را به این همه‌گیری اضافه کنید. در این راستا، تحول ذهن کودک در فرایند آموزشی، که از این فناوری‌ها بهره می‌گیرد، موضوعی جالب برای مطالعه است.

تأثیر محیط و بافت و فرهنگ بر رشد ذهن و شناخت در کودکان، در تاریخ علم، مورد تأکید روان‌شناسانی چون لو ویگوتسکی بوده است. او، با دقت تمام و ظرافتی مثال‌زدنی، نقش بافت را تبیین و دیدگاهی ارائه می‌کند که براساس آن، کمتر دانشمندی هست که دست به انکار نقش محیط بر فعالیت‌های ذهنی بزند. ولی موضوع جالب این است که در زمان ویگوتسکی خبری از فضای مجازی و یا به عبارت دیگر، محیط مجازی نبود. چنان‌چه ویگوتسکی زنده بود، چگونه به بررسی تأثیر محیط مجازی بر رشد و تحول کودک می‌پرداخت. بدون شک، به انکار آن دست نمی‌زد و برعکس، به بررسی اثرات آن می‌پرداخت؛ کاری که افرادی همچون دیوید کوهن کرده‌اند.

چگونه ذهن کودک تحول می‌یابد عنوان کتابی است در ده فصل که با رویکردی جدید و درعین حال، مسئله‌محور نگاشته شده است و نویسنده می‌کوشد موضوعات عمده در زمینه ذهن کودک مثل مغز، شناخت، حافظه، رشد اخلاق، ارزیابی هوش، و کاربردهای این مباحث در کلاس درس را به بحث بگذارد و از خواننده دعوت کند از زاویه دیگری هم به این موضوعات بیندیشد. دیوید کوهن در سال ۲۰۱۳ تلاش می‌کند این پیام را منتقل کند که تئوری‌های سنتی در زمینه ذهن کودک و مفاهیم شناختی مرتبط با او متأثر از اتفاقات و پیشرفت‌های نوین و تغییرات به‌وجودآمده در سبک زندگی کودکان است.

با توجه به ویژگی‌هایی که برشمرده شد، مترجمان این اثر را برای ترجمه مناسب ارزیابی کردند و ابراز امیدواری می‌کنند که این کتاب بتواند قدم مؤثری در پیشبرد مطالعات علمی در زمینه ذهن بردارد. در پایان، بر خود لازم می‌دانند از زحمات همکاران خود، در انتشارات دانشگاه تهران، که زمینه چاپ این اثر را فراهم کردند، قدردانی کنند. از خوانندگان عزیز هم تقاضا می‌کنند مترجمان را از نظرات ارزشمند خود محروم نکنند و نکات مدنظر خود را اعلام کنند.

و من الله توفیق

دکتر ارجمندنیا، فیروزمنش و روشن‌روان

مقدمه

به لطف فیلسوف فرانسوی، رنه دکارت^۱ (۱۵۹۶_۱۶۵۰)، بیشتر روان‌شناسان، وقتی به فکر کردن می‌اندیشند، درباره‌ی شناخت صحبت می‌کنند. دکارت، با اندیشیدن به اجاقی که سوختش چوب بود، یکی از زیرکانه‌ترین شعارهایش را، در تمام دوران‌ها، بر جای نهاد (۱۶۳۴ / ۱۹۹۹):

من فکر می‌کنم، پس هستم.

بنابراین، «شناخت»، «شناختی»، «اندیشیدن» تمام کلماتی را که مربوط به تفکر یا اندیشیدن هستند شامل می‌شود.

درست به زیبایی فرمول دکارت، اگر کلمات را برعکس کنید، مفهوم بهتری را منتقل می‌کنند:

من هستم، پس فکر می‌کنم.

انسان‌ها نمی‌توانند مانع فکر کردن شوند. شما ممکن است به چیزهای بد فکر کنید. ممکن است فقط به این فکر کنید که آیا لیدی گاگا واقعاً نیاز داشت لباسی از جنس گوشت داشته باشد، اما در همین حالت نیز مغز شما کاملاً تهی نیست.

واقعاً، هیچ‌کس نادان نیست، مگر اینکه دچار مرگ مغزی شده باشد.

من واقعاً درمورد خودم، به‌عنوان یک فرد متفکر، نمی‌اندیشم؛ اما شما هنوز این‌طور فکر می‌کنید. اگر درمورد چیزی نمی‌اندیشیدید، شما نه‌تنها دچار مرگ مغزی شده بودید، بلکه درمجموع، از نظر بالینی، دو متر زیر زمین، مرده بودید یا در حال کما به‌سر می‌بردید.

من هستم، پس می‌اندیشم.

تمرین زیر آدم‌های بدبین را متقاعد می‌کند.

به مدت سه دقیقه، تمام افکاری را که به ذهن شما خطور می‌کند یادداشت کنید. کاری که شما در حال انجامش هستید درون‌نگری نام دارد. همچنین، می‌توان آن را تداعی آزاد خواند؛ زیرا بین افکار مختلف شما ارتباط و پیوستگی وجود دارد.

اگر هیچ فکری به سراغتان نیامد، نگران باشید.

ذهن ما، زمانی که بیداریم، تقریباً همیشه مشغول است. افکار دائماً در جریان‌اند. ویلیام جیمز، یکی از روان‌شناسان برجسته‌ی قرن نوزدهم و بنیانگذار اولین آزمایشگاه روان‌شناسی در ایالات متحده،

---

1. Rene Descartes

ط □ چگونه ذهن کودک رشد می‌کند؟

هوشیاری را به رودخانه تشبیه کرده و عبارت معروف «سِیلان ذهن»^۱ را ابداع کرده است. ویلیام جیمز^۲ برادر رمان‌نویس بزرگ، هنری جیمز، است.

برای اینکه ذهن‌تان را خالی کنید، نیاز به مراقبه دارید. این مسئله با نحوه فکر کردن عادی ما سازگار نیست. افرادی که می‌خواهند مراقبه کنند نیز باید تمرینات خاصی را بیاموزند. بسیاری از ادیان، مانند بودیسم، آموزش‌های بسیار سختی در مراقبه دارند.

اینک، تمرین دوم را امتحان کنید و البته، این تمرین بسیار سخت‌تر است.

تصور کنید یک نوزاد هستید.

خودتان را به‌جای ذهن یک نوزاد قرار دهید؛ کودک نوپای هشت‌ماهه‌ای که در قفس بازی خود، چهاردست‌وپا، حرکت می‌کند. اگر از منظری دیگر نگاه کنید، اشیا چگونه به‌نظر می‌رسند؟ وقتی کلمه‌ای برای بیان اشیا ندارید (چون هنوز یاد نگرفته‌اید چطور حرف بزنید)، چگونه می‌توانید به اشیا فکر کنید؟

حال، به‌سرعت رشد کردید و سه‌ساله شدید. شما به مهد کودک می‌روید و وانمود می‌کنید یک فضانورد یا دکترید. تلاش برای تصور این موضوع ساده‌تر است؛ زیرا اکنون می‌توانید از زبان بهره ببرید، اما دنیا و والدین شما و دیگر بچه‌ها چگونه به‌نظر می‌رسند؟

اینکه تلاش کنیم مانند یک فرد نه‌ساله یا یک نوجوان فکر کنیم، ساده‌تر به‌نظر می‌رسد. بیشتر ما خاطرات معقولی از رویدادهای مهمی را به‌خاطر داریم که پس از هشت یا نه‌سالگی اتفاق افتاده است؛ اما خاطرات مربوط به حوادث قبل از آن کم‌رنگ‌تر و تصادفی است. اولین خاطره من مربوط است به پرواز از فلسطین اشغالی به آمستردام (مسافرت با هواپیما یکی از رویدادهای مهم بود) و اینکه خوراک مرغ در هواپیما به من داده شد. من سه‌ساله بودم. در مطالعه‌ای که در سال ۱۸۹۶ صورت گرفت، نشان داده شد که اولین خاطرات بیشتر مردم مربوط به یک رویداد خاص در سه‌سالگی بوده است (بینه و هانری،^۳ ۱۸۹۶). به‌ندرت، کسی می‌تواند ادعا کند که چیزی از دوران کودکی‌اش به‌یاد دارد.

در فیلم‌ها یا تبلیغات، هنگامی که نوزادان سطح بالا رفتار کرده و شروع به صحبت می‌کنند، خنده‌دار به‌نظر می‌رسد؛ چون چنین امری غیرممکن و عجیب و غریب است. نوزدان نمی‌توانند حرف بزنند و احتمالاً هم نمی‌توانند چنین افکاری داشته باشند که در تبلیغات تلویزیون یا در برنامه سیمپسون‌ها^۴ نشان داده می‌شود. درواقع، این ما هستیم که ذهن یک بزرگسال را بر روی ذهن نوزاد یا کودک نوپا پیاده می‌کنیم.

---

1. thoughts flow
2. William James
3. Binet and Henri
4. Simpsons

چگونه از یک نوزاد درمانده از فهم به یک نوجوان پیچیده می‌رسیم؟ در این کتاب، به نظریه‌های مختلف و جنبه‌های متفاوت رشد شناختی می‌پردازم. روان‌شناسان تلاش کرده‌اند مراحل مختلفی را که در آن رشد فکری کودک شکل می‌گیرد درک کنند. برخی نیز کوشیده‌اند علل اصلی رشد را دریابند و درمورد اینکه آیا هوش ما برگرفته از طبیعت یا تربیت است به بحث پرداخته‌اند.

آیا شناخت موضوعی برگرفته از یادگیری و محیط پیرامون است یا به بحث وراثت مربوط می‌شود؟ آیا سرنوشت شما مختوم به DNA و ژن‌های شما قبل از تولدتان است یا همه‌چیز به نحوه رشد شما و محیطی که در آن رشد می‌کنید بستگی دارد؟ بنابر نظریه طبیعت، که یک جایگاه ژنتیکی، بیولوژیکی یا ذات‌گرا نیز شناخته شده است، وراثت از محیط به‌مراتب مهم‌تر است و در نظریه‌های تربیت، ادعایی برخلاف این مطرح می‌شود. محیط خانواده، طبقه اجتماعی، تجربه‌های فردی، پاداش‌ها و مجازات‌هایی که یک کودک تجربه می‌کند تعیین‌کننده رشد و پیشرفت کودک است. پس از یک قرن اختلاف‌نظر، اکنون، امکان آن وجود دارد که بیش از پیش به پاسخ‌های مفیدی دست یابیم.

این مسئله تاحدی نتیجه مطالعات عمیقی است که موضوع مشترکی را، در طول زمان، بررسی می‌کند. سال ۲۰۱۱ شاهد شصت‌وپنجمین سالگرد گروه داگلاس^۱ بودیم؛ گروهی از کودکان انگلیسی که در سال ۱۹۶۴ به دنیا آمدند و از آن زمان به بعد، مطالعاتی روی آنها انجام شد. در سرمقاله‌ای به تاریخ مارچ ۲۰۱۱، که سالگرد آنها جشن گرفته شده بود، مجله نیچر^۲ بر این تأکید داشت که تأمین مالی چنین تحقیقاتی حیاتی است تا از این طریق دانشمندان بدانند ما، در طول حیاتمان، چگونه رشد و پرورش می‌یابیم.

همچنین، در مارچ ۲۰۱۱، شاهد انتشار ۱۲/۵ میلیون نسخه از مطالعه‌ای بودیم که در آن یکی از عظیم‌ترین نمونه‌ها بررسی شد. ماهیت موضوع بسیار دقیق و مهم بود. فریسل^۳ و همکار سوئدی‌اش (۲۰۱۱) به بررسی این نمونه عظیم پرداختند تا از این طریق تفاوت افرادی را که با قانون درافتادند با افرادی که چنین مشکلی نداشتند دریابند.

دوران کودکی در قرن بیست‌ویکم

هدف من این است که به بررسی مطالعات کلیدی درخصوص رشد شناختی بپردازم، به‌گونه‌ای که در دسترس کسانی قرار گیرد که به کودکان عشق می‌ورزند و با آنها زندگی و کار می‌کنند: پدر و مادرها، معلم‌ها، دکترها، پرستارها، مددکاران اجتماعی، مراقبان کودک، دانشجویان روان‌شناسی رشد. بسیاری از والدین علاقه‌مندند از آخرین ایده‌های مربوط به رشد کودکان مطلع شوند و بسیاری از متخصصان نیز، برای تأثیرگذاری بیشتر، بدان نیازمندند.

---

1. Douglas
2. Nature
3. Frisell

در روان‌شناسی باید تغییرات اجتماعی و فناوری نیز در نظر گرفته شود، تغییراتی که بر رشد شناختی کودک تأثیرگذار است. متون کلاسیک در روان‌شناسی کودک، به‌ویژه متون ژان پیاژه^۱، روان‌شناس بزرگ سوئیسی (۱۸۹۶_۱۹۸۰)، مربوط به زمانی است که آموزش و پرورش رسمی‌تر بود، دوره‌ای که تلویزیون وجود نداشت، زمانی که اینترنت نبود و هیچ نبوغ تجاری، خواب بازاریابی برای کودکان را نمی‌دید و تمرکزش بر مصرف‌کنندگان با گروه سنی شش سال نبود. حتی قهرمانان آرامش‌بخش مانند بابر^۲ و وینی‌پو^۳ (حداقل به‌عنوان شخصیت‌های بزرگ رادیو و تلویزیون) نیز، بعد از کتاب‌های کلیدی پیاژه، به‌ظهور رسیدند. در سال ۱۹۴۰، جرج اورول^۴ مقاله‌ای در هفته‌نامه پسران نوشت که در آن به مقایسه داستان‌های مصور کم‌دی نوشته‌شده بین جنگ‌های جهانی اول و دوم پرداخته است. آنها یک جهان بی‌انتهای را منعکس کرده‌اند که در آن بیلی بانتر^۵ همیشه نان به‌سرقت می‌برد. هم‌اکنون، هیچ ناشر عاقلی به تولید کمیک‌های درگیر (تصاویر فکاهی) در زمان نمی‌پردازد؛ زیرا جهان ما همواره به‌سوی تغییر و آشفتگی پیش می‌رود و ما کاملاً از آن آگاهییم.

در حالی که مدرسه رویا، ساخته جمی الیور^۶، را از کانال ۴ می‌دیدم، این کتاب را می‌نوشتیم. در سال ۲۰۰۲، وقتی اولین نسخه این کتاب عرضه شد، خیلی گرفتار زندگی نبودیم، فیسبوک وجود نداشت و تویت مختص مرغ عشق‌ها بود. بچه‌های کابوس، در مدرسه رؤیایی جیمی، مشکل تمرکز پیدا کرده بودند. بهترین «رئیبان رؤیایی» برای بچه‌های کابوس، «رانکین»^۷ عکاس و «جیزی بی»^۸ نوازنده بودند که به تدریس مطالبی می‌پرداختند که زمانی، به‌طرز مسخره‌ای، ساده بودند.

کامپیوترها و بازی‌های ویدئویی و اینترنت برخی از عواملی بوده‌اند که طبیعت دوران کودکی را با تغییر مواجه کرده‌اند. کودکان، در یازده‌سالگی، مجله‌های سرگرم‌کننده می‌خوانند. مجلات قبل از نوجوانی مقالات مربوط به روابط جنسی می‌نویسند؛ برنامه‌های تلویزیونی نه‌تنها کودکان را بیشتر در معرض خشونت قرار می‌دهند، بلکه آنها را، بیش از پیش، درگیر مسائل می‌کنند. مدرسه رؤیایی جیمی با بحرانی مواجه شد که در آن یک دختر نوجوان همجنس‌گرا احساس کرد، به‌خاطر همجنس‌باز بودنش، خوار و خفیف شده است. این مسئله‌ای نبود که بیلی بانتر^۹ یا حتی متخصصان کودک در سال‌های ۱۹۵۰ با آن روبه‌رو شده باشند؛ اما این قضیه جنبه مثبت دیگری نیز دارد: کودکان ماهر می‌توانند رشد کنند. من وقتی فهمیدم برادرزاده یازده‌ساله‌ام، آرون، با دوربین فیلم‌برداری شخصی‌اش، فیلم‌بردار لایقی شده است، شگفت‌زده شدم.

---

1. Jean Piaget
 2. Babar
 3. Winnie the Pooh
 4. George Orwell
 5. Billy Bunter
 6. Jamie Oliver
 7. Rankin
 8. Jazzy B
 9. Billy Bunter

خانواده نیز دچار تغییر شد. پدر و مادر برادرزاده‌ام هرگز با هم ازدواج نکردند و اکنون جدا از هم زندگی می‌کنند. مانند هزاران زوج، آنها هم مشکل سرپرستی داشته‌اند. آرون، مثل میلیون‌ها کودک دیگر، بایستی با این مسئله کنار می‌آمد. او در خانواده‌ای (با محوریت پدر و مادر) بزرگ نمی‌شد. هم‌اکنون او یک نامادری مصری دارد، یک حس چندفرهنگی زیبا. زندگی، در خانواده‌های ناتنی، کودکان را از نظر احساسی زیرک‌تر و البته شکننده‌تر می‌کند. برای یک کودک پنج‌ساله، عجیب نیست در خانواده‌ای با این اعضا باشد: یک نوزاد جدید از مادر تنی و شریک زندگی جدیدش؛ خواهر یا برادر بزرگ‌تر، که از والدین تنی هستند؛ خواهرها و برادرهای ناتنی، که والدین تنی‌شان شریک جدید مدرش و همسر سابق مرد باشند. عقده ادیپ^۱ (احساسات محبت‌آمیز بچه به والدین جنس مخالف خود)، در خانواده‌های ناتنی، موضوعی جالب است. به‌ناچار، چنین تغییرات اجتماعی بر رشد عاطفی و پرورش فکری کودک تأثیرگذار خواهد بود.

تغییر دوم این است که پدران، بیش از قبل، درگیر بچه‌ها شده‌اند. در سال‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، کار یک نخست‌وزیر، که وظیفه تعویض پوشک را برعهده گرفته بود، احمقانه به‌نظر می‌رسید. تونی بلر^۲، بعد از تولد اولین پسرش، لئو، اعتراف کرد که بی‌خوابی‌های شبانه کشیده است؛ زیرا نوزاد نیاز به مراقبت و تعویض داشت. بسیاری از مفسرین متأثر شدند از اینکه دیدند گوردون براون^۳، از خیابان شماره ۱۰ دانینگ، درحالی‌که دست‌های کودکانش را گرفته است، خارج می‌شود. دیوید کامرون^۴ نه‌تنها یک پدر دلسوز به‌شمار می‌رفت، بلکه واقع‌بین و خوش‌فکر هم بود. رئیس جمهور اوباما^۵ همچنین پدری فداکار نسبت به دخترانش بود. اصالت پدری دیگر به سردی گراییده است.

جنسی شدن کودکان

یک پارادوکس: پدران، به‌مراتب، بیشتر درگیر فرزندان خود هستند؛ اما دختران جوان تحت فشارهای فرهنگی جدید آسیب‌رسان قرار دارند. یکی از دوستانم با دختر شش‌ساله‌اش بگومگو داشت، به‌خاطر اینکه اجازه آرایش کردن به دخترش نداده بود، درحالی‌که همه دوستان دخترش آرایش می‌کردند. در شهر منهتن، یک سالن زیبایی، حتی به دختران هشت‌ساله هم، باوجود اینکه بسیار کم‌سن‌وسال هستند و موی زاید ندارند، اجازه استفاده از اپیلاسیون می‌دهد. براساس اظهارات مرکز اروپایی مراقبت از پوست وندا، واقع در خیابان ۵۷ غربی، تجارت قبل از نوجوانی پررونق و تبدیل به

---

1. Oedipus
2. Tony Blair
3. Gordon Brown
4. David Cameron
5. Obama
6. Sexualisation

ف □ چگونه ذهن کودک رشد می‌کند؟

مأموریتی شده است که به عقیده من، عجیب و غریب و نگران‌کننده است. در وب‌گاه شرکت وندا آمده است که شما واقعاً نمی‌توانید آرایش کنید، مگر اینکه یک فروشنده وارد باشید.

اپیلاسیون شهر ویرجین برای کودکان هشت‌ساله و بالاتر، که پیش از این هرگز موهای زائدشان را نزده‌اند. موهای نازک، فقط در دو تا شش جلسه، با موفقیت و به‌طور دائمی، زدوده می‌شوند. فرزند خود را یک عمر از اپیلاسیون خلاص کنید ... و در عوض، پول پس‌انداز شده را، برای هزینه دانشگاه، در بانک، پس‌انداز کنید.

مشتریان وندا^۱ احتمالاً، نسبت به بسیاری از خانواده‌هایی که در جهان سوم زندگی می‌کنند، پول توجیبی بیشتری در سال می‌گیرند. برطبق تخمین‌ها، پنج میلیون کودک هر ساله در اثر سوءتغذیه جان خود را از دست می‌دهند؛ میلیون‌ها نفر دیگر زنده می‌مانند؛ اما از پیامدهای عمیق عاطفی و ذهنی رنج می‌برند. نظریه‌های ما بر این پایه استوار است که چگونه کودکانی که به‌خوبی تغذیه شده‌اند رشد می‌کنند ولی توجه اندکی به مقوله فقر و سوءتغذیه و اثرات ناشی از آن در شکل‌گیری و یا شکاف ذهن کودک می‌کنیم.

پس از انتشار اولین نسخه این کتاب، یک روان‌شناس کودک شاهکار نادری به‌دست آورد. آندریاس دیمتریو^۲ به سیاست‌مدار موفقی تبدیل شد و به دنبال آن، شانس این را پیدا کرد که ایده‌های خود را به مرحله عمل درآورد. او اکنون وزیر آموزش و فرهنگ قبرس است. در ادامه، به ایده‌های او نیز نظری می‌اندازیم. بسیاری از مباحثات این کتاب قطعی نیستند؛ زیرا رمز و راز بسیار زیادی در خصوص رشد شناختی وجود دارد. آنچه نمی‌دانیم احتمالاً مانند آنچه می‌دانیم جالب است و آنچه نمی‌دانیم، در جهانی که به‌سرعت در حال تحول است، تغییر می‌کند.

مندرجات

شما، بدون درکی از مغز، قادر به درک رشد شناختی نیستید. در فصل یک، مقدمه‌ای اساسی راجع به قشر مغز و چگونگی رشد آن، قبل از تولد تا نوجوانی، ارائه می‌شود. این بخش تکنیک‌هایی را که برای مطالعه مغز استفاده می‌شود و روش‌هایی را که روان‌شناسان، هنگام مطالعه نوزادی که نمی‌تواند یک کلمه هم حرف بزند، بدان متوسل می‌شوند پوشش می‌دهد. در این بخش، همچنین این ایده مدنظر قرار می‌گیرد که مغز یک کامپیوتر است.

در فصل دوم، نظری به کار ژان پیاژه، با نفوذترین روان‌شناس کودک قرن بیستم می‌اندازیم و نتیجه می‌گیریم وی بسیار فرد با استعدادی بوده اما تأکیدات کنجکاوانه‌ای هم داشته است.

---

1. Wanda

2. Andreas Demetriou

مقدمه □ ق

در فصل سوم، به کار روان‌شناس کودک روسی، لو ویگوتسکی^۱، می‌پردازیم که از بخت بدش استالین^۲ را ناراحت کرده بود.

در فصل چهارم، به چگونگی رشد ایده‌های کودکان، درخصوص آنچه درست یا اشتباه است پرداخته می‌شود و اینکه آیا مرتبط با رشد شناختی آنهاست یا خیر. طبق قانون بریتانیا و ایالات متحده آمریکا و بیشتر کشورهای اروپایی، کودکان زیر ده سال نمی‌توانند درست و غلط را از هم تشخیص دهند. آیا چنین چیزی هنوز هم محقق است؟

در فصل پنجم، به اینکه چگونه کودکان راجع به احساسات و باورها و دیگر افراد می‌اندیشند نظری می‌افکنیم. اکنون، روشن است که چگونگی رشد کودکان، برطبق آنچه فلاسفه «تئوری‌های دیگر اذهان» می‌نامند، جنبه حیاتی و مهمی از رشد شناختی به‌شمار می‌رود و نیز برخی شواهد قانع‌کننده‌تر مبنی بر اینکه کودکان سریع‌تر در حال رشد فکری هستند از همین مطالعات به‌دست می‌آید. اگر کودکان آگاه‌تر شده‌اند و از نظر روان‌شناختی، به بلوغ بیشتری رسیده‌اند، حداقل در غرب، نباید تلاش کنیم علت آن را دریابیم؟

فصل ششم نگاهی به رشد حافظه دارد، قسمتی که روان‌شناسان درخصوص آن ابتکار بیشتری به خرج داده‌اند. چگونه می‌توانید بگویید یک نوزاد سه‌ماهه قادر است چیزی را به‌خاطر بسپارد، درحالی‌که او هنوز توانایی حرف زدن پیدا نکرده است؟

در فصل هفتم، به تست هوش و دیگر راه‌های اندازه‌گیری رشد شناختی نگاهی می‌اندازیم. تست‌های IQ، در بهترین حالت، تنها قادر به اندازه‌گیری بخش اندکی از آن هستند.

در فصل هشتم، مبحث طبیعت و تربیت با جزئیات بیشتر بررسی می‌شود. نه تنها بخش مرسوم هوش بررسی می‌شود، بلکه از لحاظ شخصیتی نیز آزموده می‌شود. این بخش نشان می‌دهد ما در حال یافتن راه‌حلی برای این چالش هستیم.

فصل نهم نگاهی به مسائل رشد شناختی در کلاس درس دارد. این مطالعه شامل کارهای اخیر درباره این است که چگونه کودکان مهارت‌های اولیه مانند خواندن و نوشتن را یاد می‌گیرند. مطالعه‌ای که در قبرس انجام شده است نیز در ادامه می‌آید. در این فصل، همچنین به چگونگی یادگیری مهارت‌های ریاضی و یادگیری پرداخته شده است.

در فصل دهم، به نفوذ رسانه‌ها و تارنما بر نحوه رشد فکری کودکان پرداخته می‌شود. سؤالی که پیش می‌آید این است که آیا به‌نظر می‌رسد کودکان باهوش‌تر می‌شوند و حتی شاید باهوش‌تر شده‌اند، چون رسانه‌شناس‌تر شده‌اند. گویی فیسبوک مثل شیر مادر برای آنهاست.

---

1. Lev Vygotsky

2. Stalin

ک □ چگونه ذهن کودک رشد می‌کند؟

بسیاری از فصول حاوی تمرینات تفکر و تعقل و خوداندیشی و نیز آنچه هستند است که من آن را تمرینات والدینی می‌نامم. مهم‌ترین رفتارگرای جهان، جان بی واتسون^۱، در سال‌های ۱۹۲۰ دانشجویانش را مجبور کرد ترازنامه‌ای از خود پر کنند؛ زیرا او فکر می‌کرد روان‌شناسان زمانی خواهند توانست تمرینات را بر دیگر افراد اجرا کنند که خودشان نقاط قوت و ضعفشان را فهمیده باشند. این مسئله در خصوص روان‌شناسان و همه کسانی که به نحوی حرفه‌ای با کودکان سروکار دارند صحت دارد. همچنین، اگر والدین آگاه باشند که فرزندانشان نیز دارای نقاط قوت و ضعف مخصوص به خود هستند، هیچ ضرری نمی‌کنند.